

פתרונות מטלה 09 – תורת המידה, 80517

2 בינואר 2026

שאלה 1

יהיו (X, \mathcal{A}, ν) מרחב מידה ס-סופי עם הפרוק $X = \bigcup_n X_n$ כאשר $\infty < \nu(X_n) <$ ווגדי

$$\mu(E) := \sum_{n=1}^{\infty} \frac{\nu(E \cap X_n)}{2^n(\nu(X_n) + 1)}$$

בהרצאה הראינו כי μ סופית ו- $\nu \ll \mu$.

ערך א'

נראה כי μ ו- ν שקולות, כלומר נראה שגם $\mu \ll \nu$.

הוכחה: עלינו להראות שלכל $E \in \mathcal{A}$ $\nu(E) = 0 \implies \mu(E) = 0$.
או תהי $A \in \mathcal{A}$ כך שמתקיים $0 < \mu(A) < \infty$, כלומר $\nu(A) > 0$.

$$\mu(E) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{\nu(E \cap X_n)}{2^n(\nu(X_n) + 1)} = 0$$

ראשית נבחן שיש לנו סכום של ערכים אי-שליליים ולכן הוא אפס אם ורק אם כל $n \in \mathbb{N}$

$$\frac{\nu(E \cap X_n)}{2^n(\nu(X_n) + 1)} = 0$$

נשים לב שהמכנה הוא מונוטוני עולה ממש כי $2^n \geq 2^{n-1} \geq \dots \geq 2^0 = 1$ וברט n נתון כי $0 \leq \nu(E \cap X_n) \leq \nu(X_n) \leq 2^n$ או הדרך היחידה שהשבר שלנו

יתאפשר זה אם ורק אם המונה הוא אפס, כלומר לכל $n \in \mathbb{N}$ נדרש להתקיים

$$(\star) \quad \nu(E \cap X_n) = 0$$

ומתקיים אם ורק

$$\nu(E) = \nu(E \cap X) \stackrel{\text{טעיה}}{=} \nu\left(E \cap \left(\bigcup_{n=1}^{\infty} X_n\right)\right) = \nu\left(\bigcup_{n=1}^{\infty} (E \cap X_n)\right) \stackrel{\text{אוצביות המידה}}{=} \sum_{n=1}^{\infty} \nu(E \cap X_n) \stackrel{(\star)}{=} \sum_{n=1}^{\infty} 0 = 0$$

כלומר מתקיים $0 = \nu(E) \ll \nu$ וקיים שמדוברות שקולות.

ערך ב'

נחשב את גזירות רדוון-ניקודים $\frac{d\nu}{d\mu}$, $\frac{d\mu}{d\nu}$ פתרון: נתחיל למלצוא את גזרת רדוון-ניקודים $\frac{d\mu}{d\nu}$, כאשר $\frac{d\mu}{d\nu} = h$ היא הפונקציה המדידה היחידה (עד-כדי מעט תמיד) המקיימת

$$\mu(E) = \int_E h d\nu$$

ראשית נשים לב

$$\nu(E \cap X_n) = \int_E \mathbb{1}_{X_n} d\nu$$

ולכן

$$\mu(E) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2^n(\nu(X_n) + 1)} \cdot \int_E \mathbb{1}_{X_n} d\nu = \int_E \underbrace{\sum_{n=1}^{\infty} \frac{\mathbb{1}_{X_n}}{2^n(\nu(X_n) + 1)}}_{:=h} d\nu$$

מותר לשנות את סדר האינטגרציה והסכום בגלל שהטור מתכנס בהחלה.

או מצאנו פונקציה $h = \int_E h d\nu$ המקיימת $\mu(E) = \int_E h d\nu$ ולכן מיחדות גזרת רדוון-ניקודים נקבל

$$\frac{d\mu}{d\nu}(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{\mathbb{1}_{X_n}(x)}{2^n(\nu(X_n) + 1)}$$

עבור $\frac{d\nu}{d\mu}$ נשתמש בgalל השרשרת שכן המידות שקולות והמרחב ס-סופי

$$\frac{\mathrm{d}\nu}{\mathrm{d}\mu}=\left(\frac{\mathrm{d}\mu}{\mathrm{d}\nu}\right)^{-1}=\frac{1}{\frac{\mathrm{d}\mu}{\mathrm{d}\nu}}$$

ולכז

$$\frac{\mathrm{d}\nu}{\mathrm{d}\mu}(x)=\sum_{n=1}^\infty \mathbb{1}_{X_n}(x)(2^n(\nu(X_n)+1))$$

□

שאלה 2

יהי (X, \mathcal{A}, μ) מרחב מידה ותהי $T : X \rightarrow X$ העתקה משמרת מידה (כלומר $T_*\mu = \mu$). נניח כי $f \in L^1$ ונדריך σ -אלגברת \mathcal{A} על-ידי $\text{inv}(T) \subseteq \mathcal{A}$

$$\text{inv}(T) := \{E \mid T^{-1}(E) = E\}$$

נזכיר את ההגדרה של התוחלת המותנית: תהי $f \in L^1$, בהינתן $\mathcal{A} \subset \mathcal{N} \subset \mathcal{N}$, נדריך את $\mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]$ להיות הפונקציה היחידה המדידה לפי \mathcal{N} עד-כדי שיווין כמעט-תמיד המקיים לכל $G \in \mathcal{N}$

$$\int_G \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}] d\mu = \int_G f d\mu$$

ונעיר בנוסף כי הקיום והיחידות של פונקציה זו ניתן על-ידי חישוב הנגזרת $\frac{d\mu_f}{d\mu}$ במרחב המדיד (X, \mathcal{N}) .

סעיף א'

נראה כי $\mathbb{E}[f \mid \text{inv}(T)]$ היא T -אינווריאנטית.
הוכחה: ננדריך

$$g := \mathbb{E}[f \mid \text{inv}(T)]$$

ונרצה להראות שכמעט-תמיד מקיימים $g \circ T = g$ מקיימים $B \subset \mathbb{R}$ מקיימים $\text{inv}(T) \cap B$ היא מדידה לכל

$$\{x \mid g(x) \in B\} \in \text{inv}(T)$$

שכן קבוצות ב- T^{-1} -אינווריאנטיות, ככלומר

$$\{x \mid g(Tx) \in B\} = T^{-1}\{x \mid g(x) \in B\} \in \text{inv}(T)$$

כלומר $T \circ g \circ \text{inv}(T)$ היא מדידה.
תהיי T משמרת מידה $, G \in \text{inv}(T)$

$$\int_G g \circ T d\mu = \int_{T^{-1}(G)} g d\mu = \int_G g d\mu = \int_G f d\mu$$

□

מהגדרת התוחלת המותנית ולכן $g \circ T = g$ כמעט-תמיד.

סעיף ב'

נניח כי T הפיכה וכי T^{-1} מדידה גם היא ונראה שכל N מדידה אפס מוכלה בקבוצה אינווריאנטית ממשמרת מידה אפס.
הוכחה: עליינו להראות שם $N \in \mathcal{A}$ מקיימת $\mu(N) = 0$ או קיימת $I \in \mathcal{A}$ כך שקיימים

$$N \subset I, \mu(I) = 0, T^{-1}(I) = I$$

נדיר

$$T^k = \begin{cases} T \circ \dots \circ T & k > 0 \\ \text{id} & k = 0 \\ T^{-1} \circ \dots \circ T^{-1} & k < 0 \end{cases}$$

מהיות T ו- T^{-1} מדידות נובע שלכל $k \in \mathbb{Z}$ $T^k(N)$ היא קבוצה מדידה ומהיות \mathbb{Z} בת-מניה

$$I = \bigcup_{k \in \mathbb{Z}} T^k(N) \in \mathcal{A}$$

מהיות T משמרת מידה, לכל $k \in \mathbb{Z}$

$$\mu(T^k(N)) = \mu(N) = 0$$

$$\mu(I) \leq \sum_{k \in \mathbb{Z}} \mu(T^k(N)) = 0 \implies \mu(I) = 0$$

ואכן I הוא T -איינוריאנטי, שכן

$$T^{-1}(I) = T^{-1}\left(\bigcup_{k \in \mathbb{Z}} T^k(N)\right) = \bigcup_{k \in \mathbb{Z}} T^{-1}(T^k(N)) = \bigcup_{k \in \mathbb{Z}} T^{k-1}(N)$$

אבל $\mathbb{Z} \setminus \{k-1 \mid k \in \mathbb{Z}\} = \mathbb{Z}$

$$T^{-1}(I) = \bigcup_{k \in \mathbb{Z}} T^k(N) = I$$

וקיבלנו ש- I הוא T -איינוריאנטי ולכן

$$N = T^0(N) \subset I$$

□ כנדרש.

סעיף ג'

נניח כי μ שלמה ותהי $\overline{\text{inv}(T)}$ ההשלמה של $\text{inv}(T)$.

ונמצא את הקבוצות שנמצאות בה.

הוכחה: קודם כל ההשלמה מוגדרת על-ידי

$$\overline{\text{inv}(T)} := \{A \in \mathcal{A} \mid \exists I \in \text{inv}(T), \mu(A\Delta I) = 0\}$$

זהי $A \in \overline{\text{inv}(T)}$ וכך $\mu(A\Delta I) = 0$, אבל $I \in \text{inv}(T)$ יש $A \in \overline{\text{inv}(T)}$ ולבן

$$\mu(T^{-1}A\Delta T^{-1}I) = \mu(A\Delta I) = 0$$

אבל I הוא איינוריאנטי ולכן $T^{-1}I = I$ ולבן

$$\mu(A\Delta T^{-1}A) \leq \mu(A\Delta I) + \mu(I\Delta T^{-1}A) = 0$$

ולבן כל $A \in \overline{\text{inv}(T)}$ מקיים $\mu(A\Delta T^{-1}A) = 0$.

אבל אם כך, אם נגדיר כמו בתרגיל 8

$$A_1 = A, \quad A_{n+1} = T^{-1}(A_n)$$

לכל $n \in \mathbb{N}$ נקבל

$$\mu(A_n \Delta A_{n+1}) = 0$$

ואם נגדיר

$$I_- := \liminf_{n \rightarrow \infty} A_n = \bigcup_{k \geq 1} \bigcap_{n \geq k} A_n, \quad I_+ := \limsup_{n \rightarrow \infty} A_n = \bigcap_{k \geq 1} \bigcup_{n \geq k} A_n$$

נקבל

$$T^{-1}(I_-) = I_-, \quad T^{-1}(I_+) = I_+$$

כלומר $I_-, I_+ \in \text{inv}(T)$ הם T -איינוריאנטים ולבן ומתקיימים גם

$$\mu(A_n \Delta I_-) = \mu(A_n \Delta I_+) = 0$$

כלומר $A \in \overline{\text{inv}(T)}$, ולבן

$$\overline{\text{inv}(T)} = \{A \in \mathcal{A} \mid \mu(A\Delta T^{-1}A) = 0\}$$

□

שאלה 3

יהי (X, \mathcal{A}, μ) מרחב הסתברות ו- $\mathcal{A} \subset \mathcal{N}$ תת-ס-אלגברה.

סעיף א'

נשכנע (nocih) כי $L^2(\mathcal{N}) \subset L^2(\mathcal{A})$ מוכל כתת-מרחב סגור ביחס לנורמה L^2 .
הוכחה: תהינה $h = af + bg \in L^2(\mathcal{N})$ ($a, b \in \mathbb{R}$, $f, g \in L^2(\mathcal{N})$) או, לא משנה, $h = af + bg < \infty$ מדייה ו- $\int |h|^2 < \infty$ ולכן בגלל שני המרחבים מוגדרים על אותה הנורמה

$$\|f\|_2 = \left(\int_X |f|^2 d\mu \right)^{\frac{1}{2}}$$

או יש לנו איזומטריה

$$\|f\|_{L^2(\mathcal{N})} = \|f\|_{L^2(\mathcal{A})}$$

בשביל הסגירות, תהי $(f_n)_{n=1}^\infty \subseteq L^2(\mathcal{N})$ כך שמתקיים $f_n \rightarrow f \in L^2(\mathcal{A})$ ונראה ש- $f \in L^2(\mathcal{A})$.
בגלל שהתכונות ב- L^2 גורת התכונות בмедиיה, וכן מה שראינו יש לה הת-סדרה מתכנסת כמעט תמיד, כלומר $f_{n_k}(x) \rightarrow f(x)$ כמעט תמיד וכל f_{n_k} מדייה אבל ראיינו שהתכונות נקודתיות כמעט-תמיד של \mathcal{N} -mdiות היא \mathcal{N} -mdiיה ולכן f היא \mathcal{N} -mdiיה.
אבל גם $f \in L^2(\mathcal{A})$ ולכן $\|f\|_2 < \infty$ ולכן $(f_n)_{n=1}^\infty \subseteq L^2(\mathcal{N})$ קיבלו את הסגירות.

סעיף ב'

נניח כי $f \in L^2(\mathcal{A})$ חיובית. נגדיר μ_{fg} ו- μ_f להיות מידות האינטגרציה כנגדי f ו- fg .
nocih כי $\mu_f \ll \mu_{fg}$ וכן $\frac{d\mu_{fg}}{d\mu_f} = g$.
הוכחה: לכל $E \in \mathcal{A}$ נגדיר

$$\mu_f(E) := \int_E f d\mu, \quad \mu_{fg}(E) := \int_E fg d\mu$$

מアイ-השוון קושיר-שווין נקבל

$$\int |fg| d\mu \leq \|f\|_2 \|g\|_2 < \infty$$

אבל מכך ש- $\int |fg| d\mu < \infty$ ובהתאם גם על g ולכן צד-ימין של אי-השוון סופי ולכן $\int |f|^2 d\mu < \infty$, כלומר $f \in L^2(\mathcal{A})$ ו- μ_f, μ_{fg} מידות סופיות וחיוביות.
תהי $E \in \mathcal{A}$ המקיימת

$$\mu_f(E) = \int_E f d\mu = 0$$

ומהוות f חיובית נובע כי $f \equiv 0$ מ-כמעט תמיד על E ולכן

$$\mu_{fg}(E) = \int_E fg d\mu = 0$$

ובשביל להוכיח כי $g = \frac{d\mu_{fg}}{d\mu_f} \ll \mu_f$ עליינו להראות שלכל $E \in \mathcal{A}$ מתקיים

$$\int_E g d\mu_f = \mu_{fg}(E)$$

ואכן

$$\int_E g d\mu_f = \int_E gf d\mu = \mu_{fg}(E)$$

□

סעיף ג'

נסביר מדוע f, g הן למשה ב- L^1 ו נראה שמתקיים

$$\mathbb{E}[fg \mid \mathcal{N}] = g\mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]$$

הוכחה: נעשה את הטריק על f ובאופן זהה הוא גם על g : אנחנו יודעים ש- (X, \mathcal{A}, μ) הוא מרחב הסתברות ולכן $\mu(X) = 1$ ו- μ מא-שיווין קושי-שורץ

$$\int |f| d\mu \leq \left(\int |f|^2 d\mu \right)^{\frac{1}{2}} \left(\int 1^2 d\mu \right)^{\frac{1}{2}} = \|f\|_2 < \infty$$

או $g \in L^1(\mathcal{N})$ ובאופן זהה גם עבור $f \in L^1(A)$. ראשית מהשעיף הקודם מהנימוק ש- $\mathbb{E}[fg \mid \mathcal{N}]$, $\mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]$ נובע כי $\mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]$ הן בכלל מוגדרות היטב.

נשים לב כי $\mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]$ היא \mathcal{N} -מדידה וב- $L^1(\mathcal{N})$ (ראינו).

בשביל להראות את השוויון המבוקש מספיק להראות מהגדרת התוחלת המותנית שלכל $\mathcal{N} \in \mathcal{N}$ מתקיים

$$\int_G \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}] d\mu = \int_G fg d\mu$$

או תהיו $G \in \mathcal{N}$, מתיות $g\mathbb{1}_G$ פונקציה \mathcal{N} -מדידה ואיינגרביבלית, מכיוון שמתקיים

$$\int_G \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}] d\mu = \int \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]\mathbb{1}_G d\mu$$

נקבל

$$\int_G g\mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}] d\mu = \int g\mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]\mathbb{1}_G d\mu$$

ובכן

$$\int_G fg d\mu = \int f g \mathbb{1}_G d\mu$$

אבל משמאלו נקבל

$$\int g\mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]\mathbb{1}_G d\mu = \int \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}](g\mathbb{1}_G) d\mu = \int f(g\mathbb{1}_G) d\mu$$

כאשר המעבר האחרון נובע מהגדרת התוחלת המותנית שכן $g\mathbb{1}_G$ מדידה. אבל

$$\int f(g\mathbb{1}_G) d\mu = \int_G fg d\mu$$

כלומר לכל $\mathcal{N} \in \mathcal{N}$ מיהדות התוחלת המותנית קובלנו

$$\mathbb{E}[fg \mid \mathcal{N}] = g\mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]$$

כנדרש.

□

סעיף 7'

בעזרת רדונ-ניקודים עבור מידות מרוכבות ניתן להגדיר את התוחלת המותנית עבור פונקציות לא-oidוֹקָא חיוביות והוכחת הסעיף הקודם תהיה נכונה גם בלי להניחס f, g חיוביות (ההדרה החדשה תרחיב לנארית את ההדרה עבור פונקציות חיוביות).

נסיק כי לכל $f \in L^2(\mathcal{A})$, $\mathbb{E}_f = \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]$, כלומר לכל $g \in L^2(\mathcal{N})$ מתקיים

$$\langle f - \mathbb{E}_f, g \rangle = 0$$

כאשר $\mu d\psi = \int_X \varphi \psi d\mu$.
הוכחה: נגידר מידת מרוכבת על \mathcal{N} על-ידי

$$\nu(E) := \int_E f d\mu$$

מהיות $f \in L^2 \in L^1$ נקבל מכך שהמרחב מרחב הסתרות

$$|\nu(E)| \leq \int_E |f| d\mu \leq \|f\|_1 < \infty$$

מהקיים $|\mu| \ll \nu$ וממשפט רדונ-ניקודים קיימת ויחידה $\mathbb{E}_F \in L^1(\mathcal{N})$ ומכובן \mathcal{N} -מדידה המקיימת

$$\nu(E) = \int_E \mathbb{E}_f d\mu$$

באופן זהה נגדיר

$$\nu_g(E) := \int_E fg d\mu$$

ומהסעיף הקודם / באופן דומה נקבל

$$\mathbb{E}[fg \mid \mathcal{N}] = g\mathbb{E}(f \mid \mathcal{N})$$

נחשב מכפלה פנימית

$$\langle f - \mathbb{E}_f, g \rangle = \int_X (f - \mathbb{E}_f)g d\mu = \int fg d\mu - \int \mathbb{E}_f g d\mu$$

אבל g היא \mathcal{N} -מדידה ואינטגרבילית ולכן

$$\int \mathbb{E}_f g d\mu = \int f d\dim \mu$$

ולכן

$$\langle f - \mathbb{E}_f, g \rangle = 0$$

במרחבי הילברט זה בידוק אומר ש- \mathbb{E}_f זו הטללה האורתוגונלית של f על $L^2(\mathcal{N})$.

□

שאלה 4

סעיף א'

נניח כי μ, ν מידון רדוֹן על מרחב טופולוגי קומפקטי מקומי S -קומפקטי. הראו כי אם לכל U פתוחה מתקיים $\mu(U) = \nu(U)$ או $\nu = \mu$. הוכחה: יש לנו רגולריות פנימית שלכל U פתוחה מתקיים

$$\mu(U) = \sup\{\mu(K) \mid K \subset U, K \text{ קומפקטיה}\}$$

$$\nu(U) = \sup\{\nu(K) \mid K \subset U, K \text{ קומפקטיה}\}$$

תהיי $K \subset X$ קומפקטיה, אבל X האוסדרוף ולכון קבוצות קומפקטיות הן סגורות, ככלומר

$$\mu(K) = \inf\{\mu(U) \mid U, K \subset U\}$$

מהנתון שלכל $\nu(U) = \mu(U)$ נובע כי

$$\mu(K) = \inf\{\mu(U) \mid K \subset U\} = \inf\{\nu(U) \mid K \subset U\} = \nu(K)$$

ולכון μ, ν מסכימות על קבוצות קומפקטיות.

מהיות X מרחב S -קומפקטי נובע שככל קבוצה פתוחה יכולה להיכתב על-ידי איחוד בנו-מניה של קבוצות קומפקטיות ומרגולריות הפנימית נקבל

$$\mu(U) = \sup\{\mu(K) \mid K \subset U, K \text{ קומפקטיה}\}$$

אבל לכל K קומפקטי, $\mu(K) = \nu(K)$ ולכון μ, ν מידת לבג או בפרט לכל A קבוצה בורל

$$\mu(A) = \inf\{\mu(U) \mid A \subset U, U \text{ פתוחה}\} = \inf\{\nu(U) \mid A \subset U, U \text{ פתוחה}\} = \nu(A)$$

□

ככלומר $\mu = \nu$.

סעיף ב'

נניח כי $f : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^n$ היא פונקציה דיפרנציאבילית עם נגורות חלקיות רציפות, חד-חד ערכית ועל ועם $0 \neq \det(D_x f)$. נסמן ב- f_* את λ כאשר λ מידת לבג.

נראה כי $\lambda \ll f_* \lambda$ ונחשב את נגורת רדוֹן-ניקודים $\frac{df_* \lambda}{d\lambda}$.

הוכחה: נעזר בהנחה ונוכיח את h :

$$h(y) := |\det Df^{-1}(y)|$$

כי לפי כל הנתונים f היא דיפאומורפיזם ולכון זה מוגדר היטב וקיים והנחה טובה למשפט החלפת משתנה, או נגיד

$$\mu_h(A) = \int_A h \, d\lambda$$

ואם נראה שמתקיים $\lambda = f_* \lambda$ נקבל כי $\lambda \ll f_* \lambda$. תהיי $B \subseteq \mathbb{R}^n$ כדור פתוח, אז מדוחפה קדימה של המידה

$$f_* \lambda(B) = \lambda(f^{-1}(B))$$

אבל כמו שאמרנו f היא דיפאומורפיזם ולכון אם נפעיל את משפט החלפת משתנה על ההעתקה

$$f^{-1} : B \rightarrow f^{-1}(B)$$

נקבל

$$\lambda(f^{-1}(B)) = \int_B |\det Df^{-1}(y)| \, d\lambda = \int_B h \, d\lambda = \mu_h(B)$$

ככלומר $f_* \lambda(B) = \mu_h(B)$ לכל כדור פתוח B .

אבל כל $U \subseteq \mathbb{R}^n$ פתוחה יכולה להיכתב בתור איחוד בנו-מניה זר של כדורים פתוחים ולכון מדדייביות המידה

$$f_*\lambda(U) = f_*\lambda\left(\bigcup_{k=1}^{\infty} B_k\right) = \sum_{k=1}^{\infty} f_*\lambda(B_k) = \sum_{k=1}^{\infty} \mu_h(B_k) = \mu_h(U)$$

או לכל U פתוחה

$$f_*\lambda(U) = \int_U h \, d\lambda$$

כלומר λ ו- μ מסכימות על קבוצות פתוחות ולכון הן מסכימות על קבוצות בורל, כלומר

$$f_*\lambda = h \, d\lambda$$

כלומר לכל $A \subset \mathbb{R}^n$ מדידה מתקיים

$$f_*\lambda(A) = \int_A h(x) \, d\lambda$$

אבל אם A ממשהו אפס

$$\int_A h \, d\lambda = 0$$

לכל h שכנן אינטגרציה היא בהחלט למידה! או

$$f_*\lambda(A) = 0 \implies f_*\lambda \ll \lambda$$

□